

"רק לא ביבי" אינה תוכנית עבודה לניצול ההזדמנות האחרונה לתפנית לאומית

דן בן-דוד

לאחר הקטנה ניכרת של האיום הקיומי החיצוני, הגיעה העת להסרת האיום הקיומי הפנימי. בהינתן המהירות האקספוננציאלית של השינויים הדמוגרפיים בתוך ישראל, הממשלה הנוכחית סיפקה לנו מבט איך הולך להיראות העתיד שאליו מובילה במהירות הדמוגרפיה. על הדרך, היא יצרה לא רק הפנמה ציבורית יוצאת דופן שישאל חייבת לחשב מסלול מחדש, אלא גם את ההזדמנות הטובה מאי פעם – וכנראה גם האחרונה – לשינוי סדר היום הלאומי.

כבר היינו בסרט הזה. לאחר מלחמת יום הכיפורים, קמה מפלגת ד"ש, עם כוכבי-על מעולמות הצבא, העסקים והמשפט. אך הקריאה "מושחתים נמאסתם" לא היתה תוכנית עבודה, כפי שטוהר מידות אישי והצלחתם בתחומים אחרים לא היו תחליף להבנה עמוקה של בעיות היסוד, או חלופה ליכולת הבחנה בין רעיונות קוסמטיים לטיפול שורש. בתמימותה ובהירותה, הנהגת ד"ש אכן תרמה לשינוי לאומי ענק – המהפך ב-1977, שהוביל על ידי קודמיהם של אלו שבשלטון היום, שהפך את סדר היום הלאומי מקצה לקצה והוביל ישירות אל המציאות הנוכחית.

כך גם "רק לא ביבי" אינה תוכנית עבודה. זהו תנאי הכרחי להשגת המטרה, אך לא המטרה עצמה. אנו זקוקים למנהיגים המבינים את גודל השעה, כאלה המתעלים על המשחקים הפוליטיים הרגילים – מי חובר למי, ומי יוכל להגדיל את נתח העוגה האופוזיציונית על חשבון היתר. במקום להילחם אחד בשני, אנו זקוקים למנהיגים המציגים תוכנית עבודה רצינית, המסוגלים להתמודד ביחד מול מושחתים, משיחיים ובריונים רודפי שלוש הכ"פים – כוח, כסף, כבוד.

אחת מבעיות השורש של ישראל היא שחלקם של החרדים באוכלוסיה מכפיל את עצמו כל 25 שנה – בכל דור. היום, החרדים מהווים 6% מהסבים בגילים 54-50, אך כבר 26% מדור הנכדים בגילים 4-0. מחר הם בבית הספר ומחרתיים מפרנסים את משפחותיהם ומגינים עליהן מאויבים מבחוץ – או שלא. ואם לא, מי יהיו כאן הרופאים, המהנדסים והחיילים בעתיד? מה יקרה אז לבית היהודי המאפשר לנו להתמודד ביחד מול כל שונאינו?

הקריאות "תתגייסו", ו"תעבדו" גם הן אינן תוכניות עבודה. אילו כלים יש לחרדים כדי לעבוד ולהתמודד באופן עצמאי בעולם מודרני? גם אין מה לעודד הגברת הילודה אצל הלא-חרדים במדינה שתהפוך ממילא לצפופה ב-OECD בתוך פחות מעשור, ולאחת מעשר הצפופות בעולם בתוך 40 שנה. הפרדה לקנטונים אינה פותרת דבר כשאלה המבינים את חשיבות דמוקרטיה ליברליות חיים לצד אלה המנצלים אותה לקיום עצמם על חשבון היתר מבלי להעניק לילדיהם את הכלים לאפשרויות אחרות.

בהינתן שלישאל מערכת החינוך הגרועה בעולם המפותח (גם ללא החרדים), ההישגים בתחומי הליבה נמצאים מתחת לכל המדינות המפותחות, אבן היסוד הראשונה במתווה ישראל 2.0 הנדרש – למעשה, המפתח לתפנית לאומית – הוא מהפך בחינוך. לא סתם עוד "רפורמה", אלא שדרוג משמעותי בליבת הלימודים של כלל הילדים, ודרישה שליבה זו (שהיא רק חלק מתוכנית הלימודים הכוללת) תהיה זהה וחובה לכולם.

אבן היסוד השניה במתווה, הפטיש שיאפשר את המהפך בחינוך, היא מהפך בעדיפויות התקציביות של ישראל. כשנדרשים עשרות (אולי מאות) מיליארדים לשיקום הצפון, הדרום, הצבא והחיים שנהרסו, הרבה יותר קל היום להסביר מדוע יש לסגור באופן מיידי ומלא את משפך הכסף לבתי ספר שאינם מלמדים את הליבה המשודרגת באופן מלא, ומממנים חיים של אי-עבודה ואי-שירות.

מטרת אבן היסוד השלישית היא להבטיח שממשלות ישראל העתידיות לא יהיו נשלטות על ידי מיעוט קיצוני. לשם כך נדרש שינוי מן היסוד בשיטת הממשל בארץ, באופן שנבחרים המנהיגים, בהחזרת האיזונים והבלמים בין שלוש זרועות השלטון, ואכיפת סטנדרטים גבוהים לדרגים המקצועיים.

אבן היסוד הרביעית והאחרונה של מתווה ישראל 2.0: חוקה שתנעץ את השינויים האלה בסלע ותקנה זמן למערכת החינוך לעשות את שלה, כך שבעוד דור או שניים לא יהיה כאן רוב שירצה להחזיר את המדינה לימי הבלחות שאנו עוברים עתה.

זהו מתווה המגשר בין ימין ושמאל, דתיים וחילונים, יהודים וערבים – כי הוא עוסק בבעיות השורש ולא בוויכוחים היום-יומיים על סידור כסאות על הטיטניק. זהו מתווה שיכול לשנות את כיוון הספינה כולה, על מנת שילדינו ונכדינו יוכלו לחיות בחוף המבטחים שרק דמוקרטיה ליברלית יכולה לספק ולהגן עליו. זו העת לחשיבה והתנהלות מחוץ לקופסה, למנהיגים המראים שהם מזהים את בעיות השורש המאיימות על עתיד המדינה, והמוכנים להציג תוכנית עבודה המשקפת הפנמה זו – תוכנית שעבורה יצביעו לא רק תומכי האופוזיציה אלא רבים מתומכי הליכוד וחרדים הרוצים עתיד בר קיימא לילדיהם. זו העת להקמה זמנית של מפלגת מטריה אחת שתכלול את כל מפלגות האופוזיציה, עם מצע פשוט הכולל רק את ארבע אבני היסוד של המתווה – מהפך בחינוך, מהפך בתקצוב, שינוי שיטת הממשל וחוקה. על מנהיגי האופוזיציה להקים – במשותף, ולפני הבחירות – צוותים מקצועיים שיתמקדו רק בארבע אבני היסוד של המתווה, שיבואו עם מצע משותף המספק טיפול שורש ותקווה שבכל זאת ניתן להציל את עתיד המדינה היחידה שיש לעם היהודי. על המפלגה ליישם את המתווה תוך שנה אחרי הבחירות, ומיד לאחר מכן לפזר את הכנסת, לצאת להליכה, כל מנהיג בדרכו, לבחירות חדשות לפי השיטה החדשה. בדיוק כפי שהתאחדנו להתמודד מול האיומים הקיומיים מבחוץ, זו גם הדרך להתאחד באזרחות כנגד האיום הקיומי מבפנים. חלון ההזדמנויות הדמוגרפי-דמוקרטי הולך ונסגר בקצב אקספוננציאלי. זו העת למנהיגים המראים שהם מבינים את גודל השעה ומה שנדרש מהם בצומת הדרכים ההיסטורית שאליה הגענו.